

Alatskivi, 25. august 2016

Kliimamuutused ja kliimapõgenikud

Ain Kallis

Riiklik Ilmateenistus
TTÜ Meresüsteemide Instituut

ain.kallis@gmail.com

Eurobaromeeter (2011.a. suvi):

EL – olulisemad probleemid:

1. vaesus, toidu- ja veepuudus - 64%
2. kliimamuutused - 51% (Rootsis esikohal!)
3. majanduslik surutis

25% lätlastest ja eestlastest arvavad, et kliimamuutused pole tõsine probleem

62% eurooplastest arvavad, et kliimamuutusi on võimalik peatada (kõige pessimistlikumad – Eesti, Läti, Rumeenia ja Leedu)

Vaid 5% USA usklikest arvavad, et kliimamuutus on probleem, 33% pole seda märganud. Küll Jumal kontrollib!

Eurobaromeeter, kevad 2015

1. **Sisseränne – 38%** (2014 sügisega võrreldes +14%)
2. Majanduslik olukord – 27% (- 6%)
- ...
5. Terrorism – 17% (+ 6%)
- ...
9. **Kliimamuutused – 6% (-1%)**

Sisseränne olul. probleem: Malta (65%), Saksamaa (55%) ja Eesti (54%)

Sisseränne väljastpoolt EL (34% on positiivselt meelestatud, 56% negatiivselt)

Rootsi (66% poolt, 31% vastu)

Tšehhi (81% vastu), Läti (78%), Kreeka (78%) ja Slovakkia (77%)...

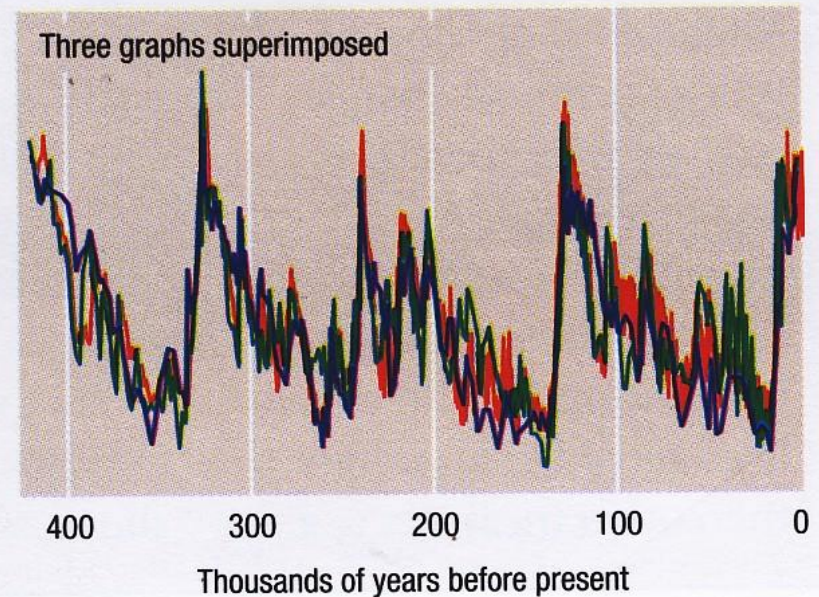
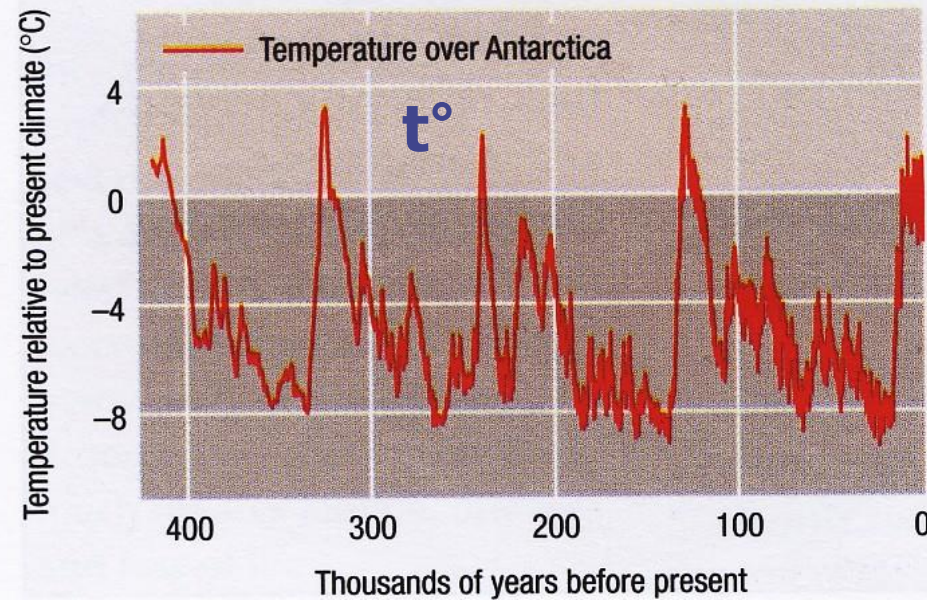
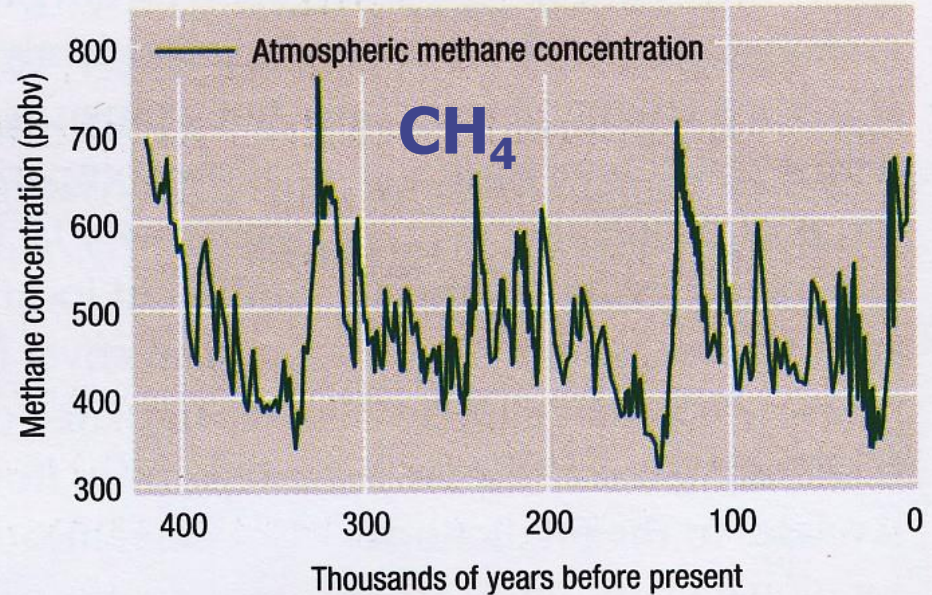
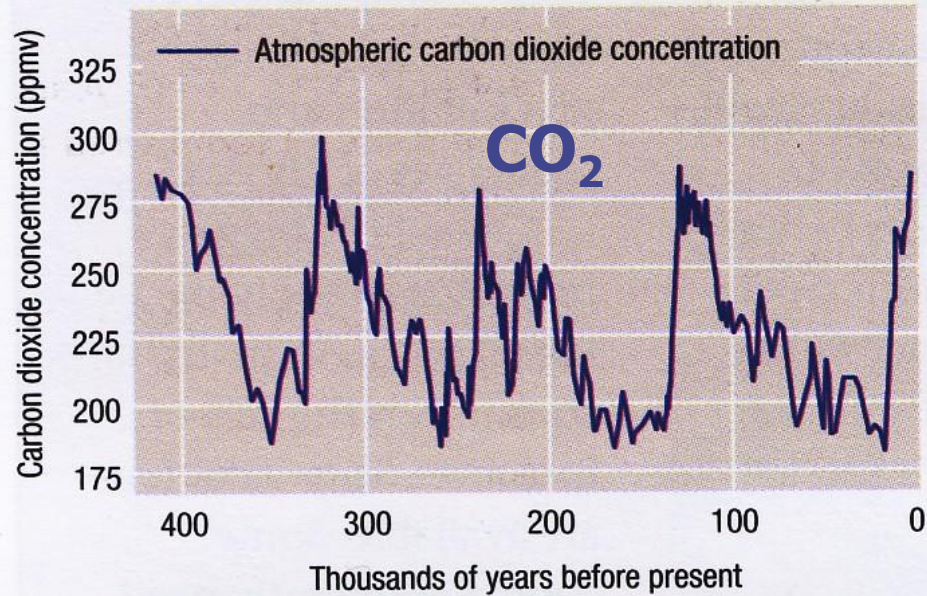
Globaalsed kliimamuutused tekitavad probleeme nii looduslikule keskkonnale kui inimühiskonnale

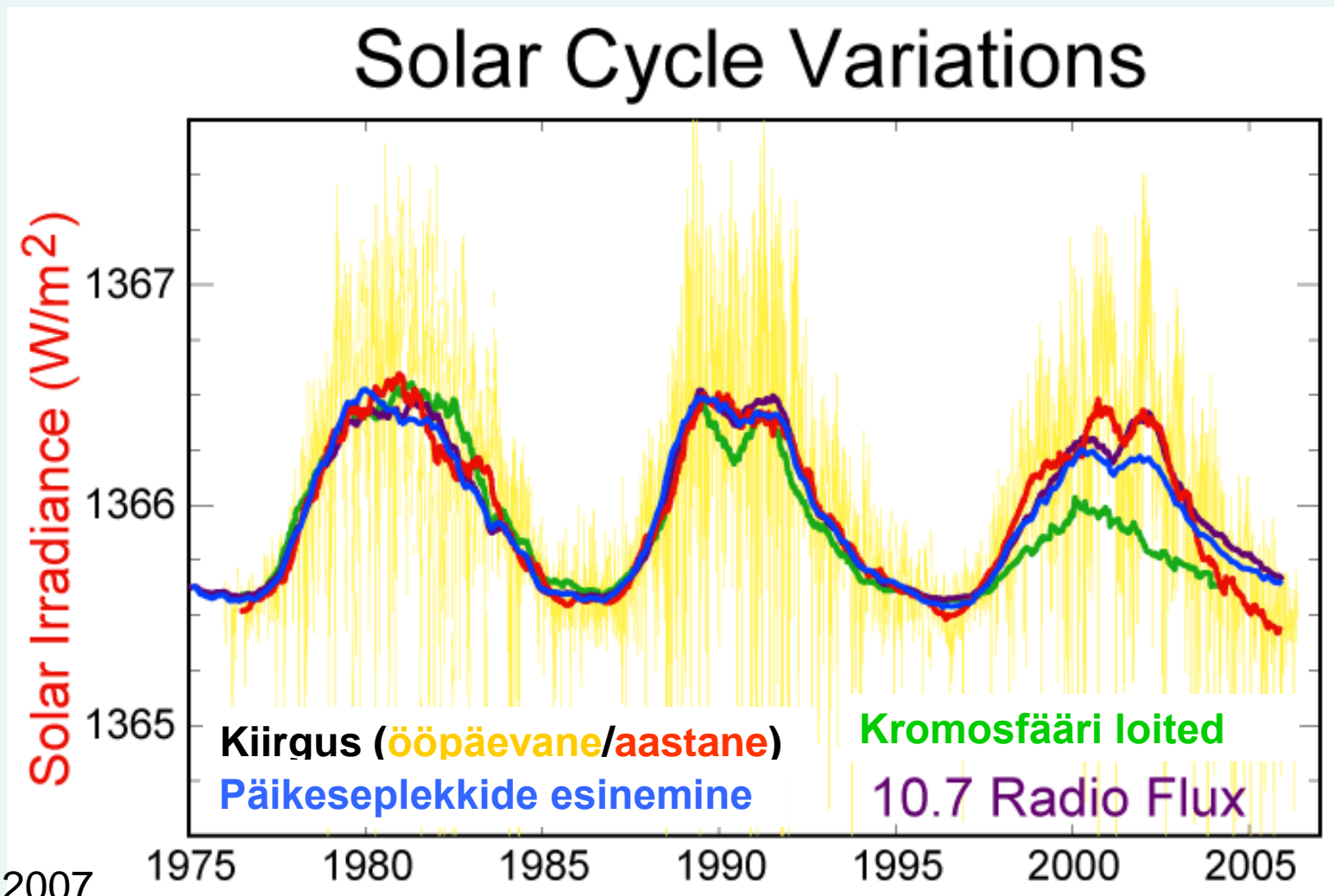
Kontrastsed kliimamuutused

Kliima muutused Antarktises (Vostok)

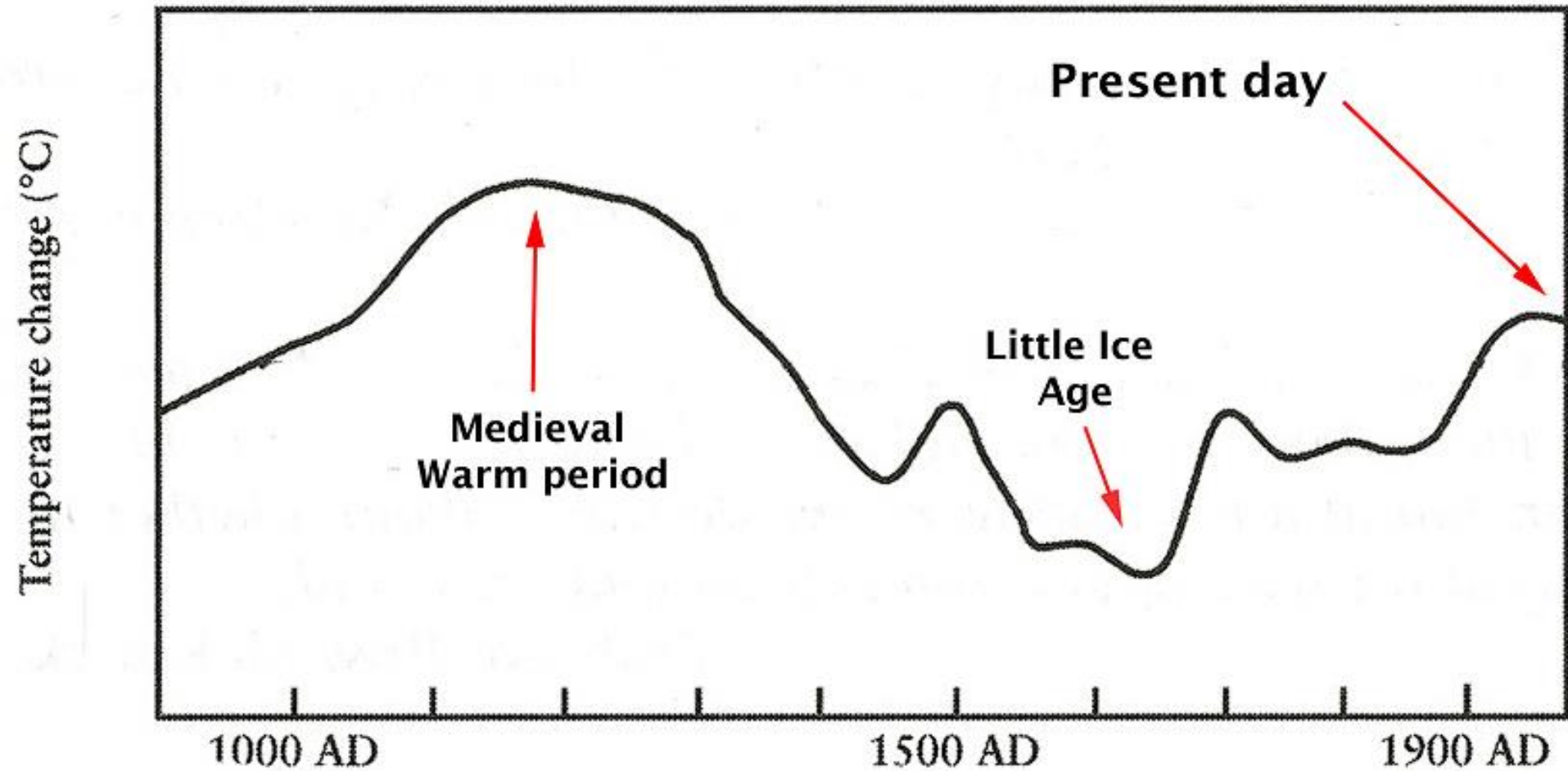

Päikese aktiivsuse tsüklid

Kliimamuutus?

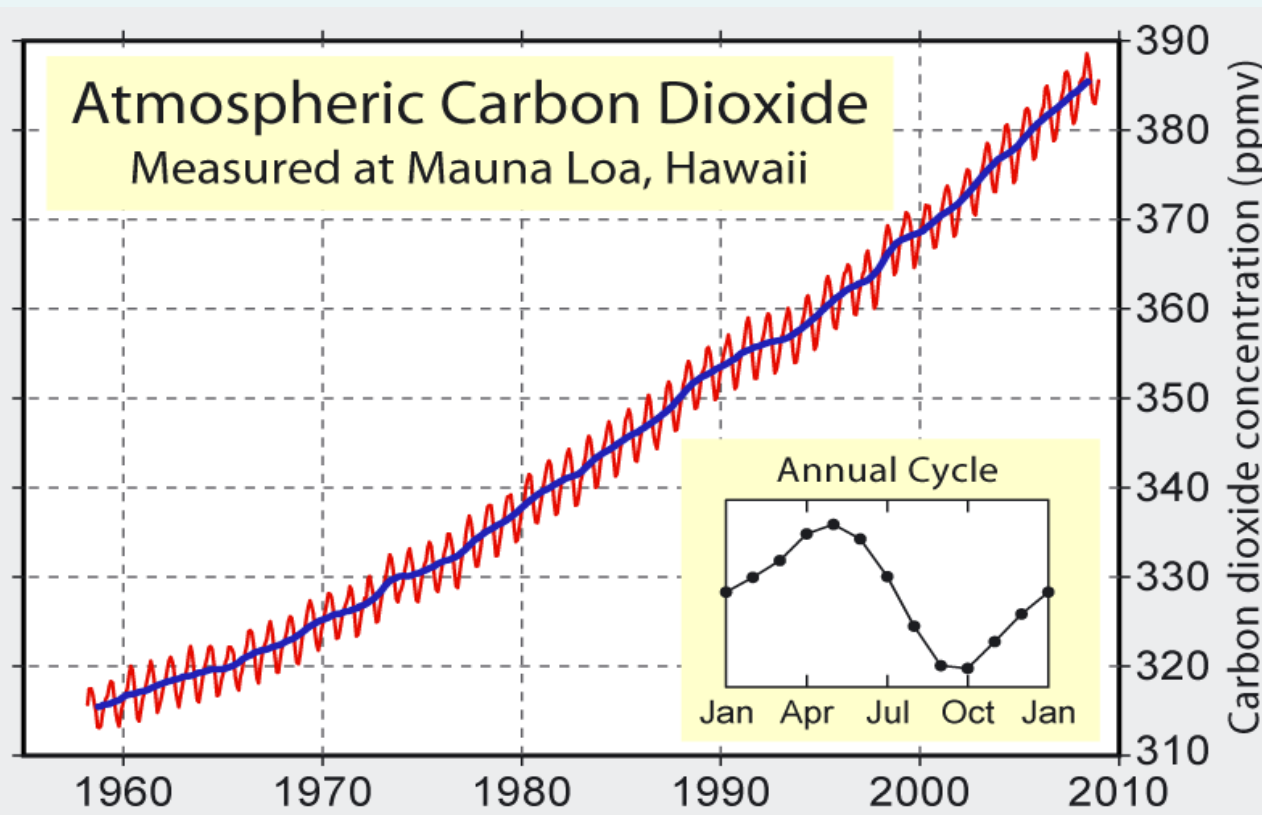
1990 IPCC report

Märke kliimamuutustest

- 1) Atmosfääri temperatuuri tõus
- 2) Atmosfääri CO₂ kontsentratsiooni tõus

märke...

- 3) Merepinna tõus
  - 4) Ookeani happesuse suurenemine
  - 5) Mere jääkatte kahanemine
  - 6) Liustike sulamine
  - 7) Muutused sademete režiimis
- jne

Eesti kliimamuutuste mõju uuring 1994-1998

MINISTRY OF THE ENVIRONMENT
REPUBLIC OF ESTONIA

SEI STOCKHOLM
ENVIRONMENT
INSTITUTE-TALLINN
International Institute for Environmental Technology and Management

COUNTRY CASE STUDY ON CLIMATE CHANGE IMPACTS AND ADAPTATION ASSESSMENTS IN THE REPUBLIC OF ESTONIA

Kliimamuutuste kõige olulisem mõju
Eestile tuleneb immigratsioonist ... t

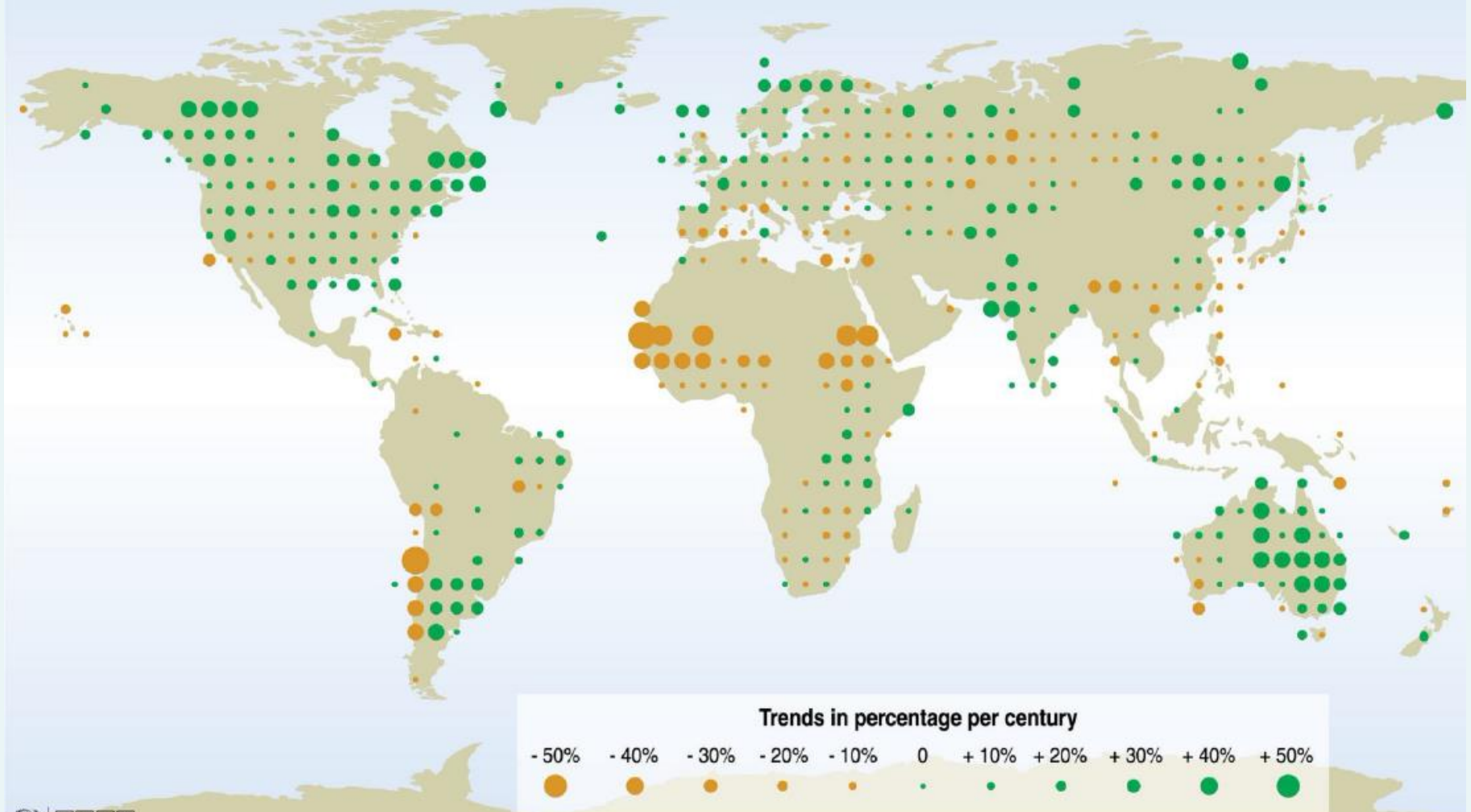
Kliimamuutused, migratsioon, terrorism

Prints Charles: on side kliimamuutuste, terrorismi ja migratsiooni vahel – seoseid uuritud vaid vähe aega!

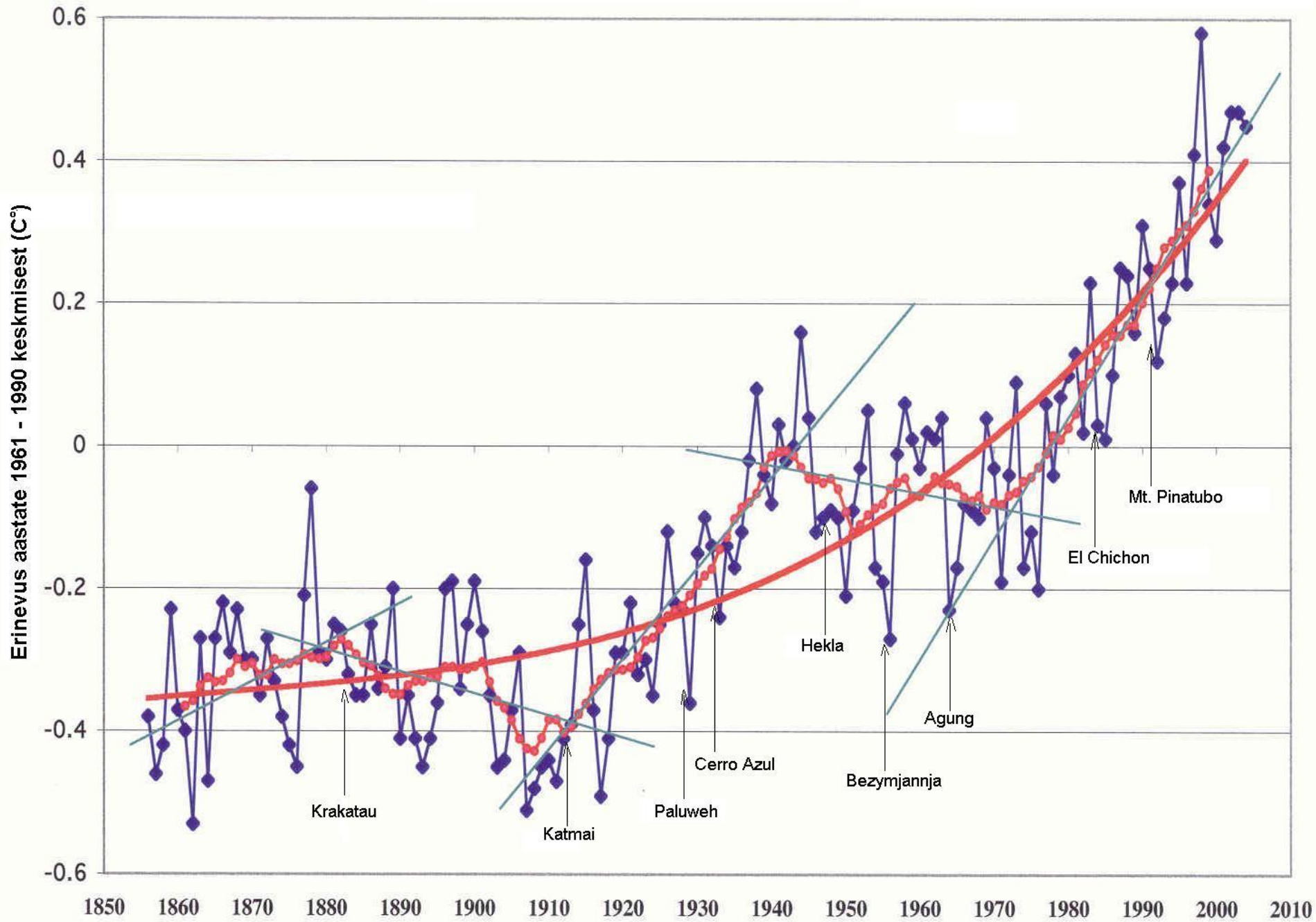

Globaalse sademeterežiimi muutused 1900-2000

Annual precipitation trends: 1900 to 2000

Maakera keskmine õhutemperatuur

Kindel tõestus, et kliima soojeneb

18. sajand

1900

1950

1970

1980

1990

2006

Suuri kliimakatastroofe ja migratsioone ajaloos

Maiade tsivilisatsiooni hukk: metsade raie, põud, nälg, mässud.

Mesopotaamia riigid, Egiptus jt : katastroofilised põuad

535.- 536.a. kliimakatastroof
Euroopas

Iiri näljahäda 1845-1849

Iiri

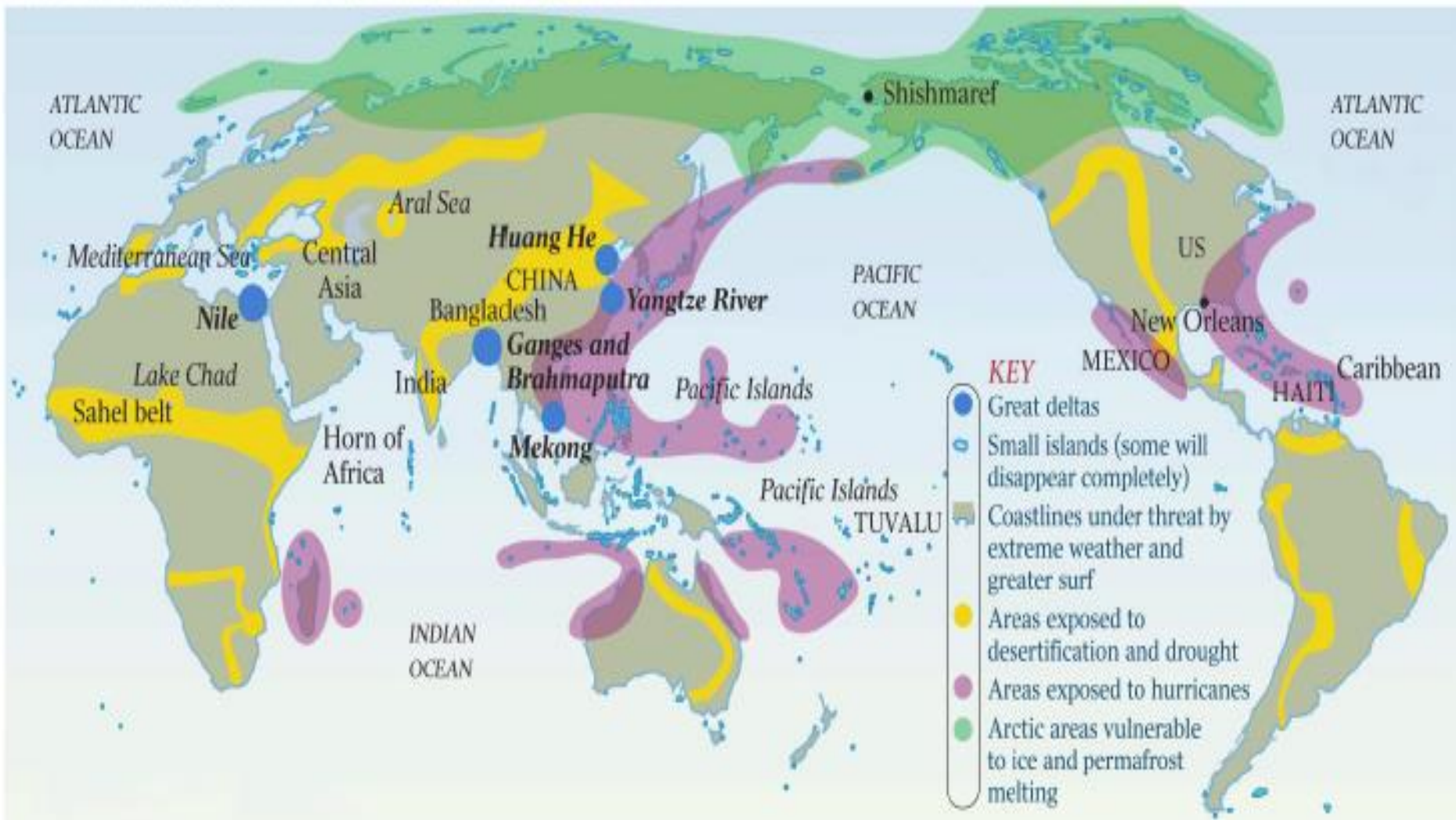
1844 – 8,4 milj el., 1851 - vaid 6,6 milj, suri 1 miljon!

Kliimapõgenike kaart

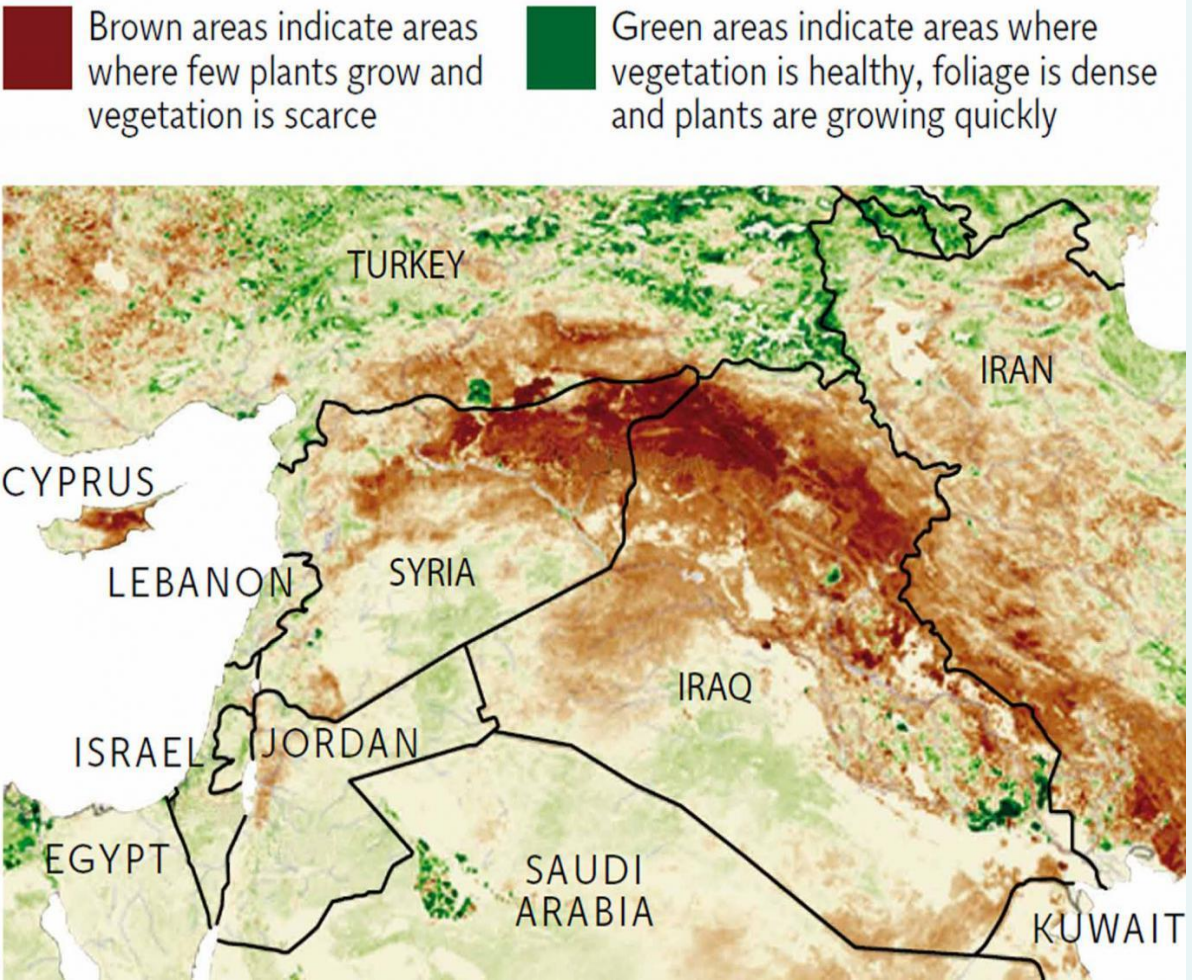
2005 THE UN'S CLIMATE CHANGE REFUGEE MAP

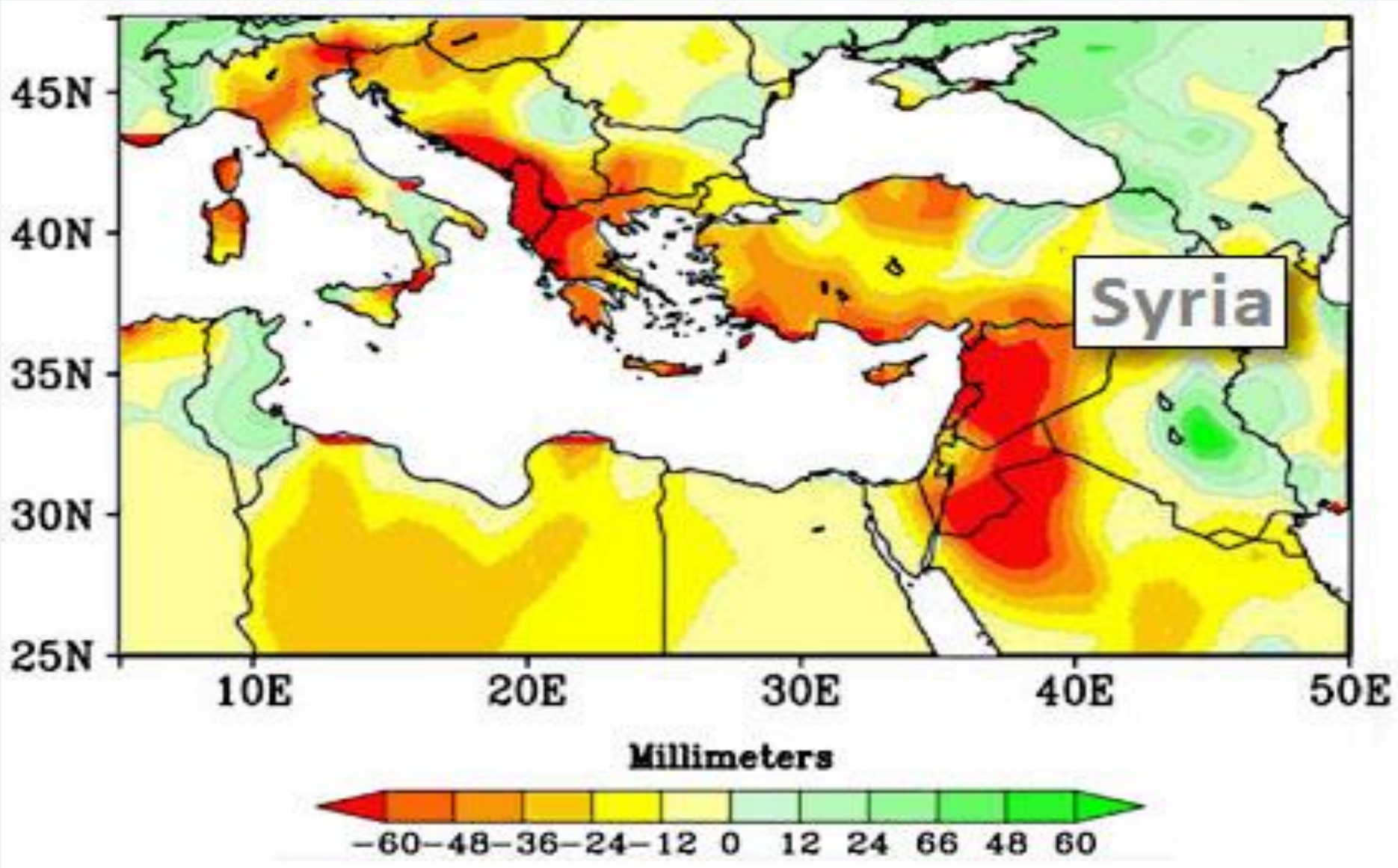
Kel võim, sel vesi!

- 1,5 miljardil maakera elanikest pole võimalik juua või tarbida puhast vett
- Vee küsimus oluline Põhja-Aafrikas, Lähis- ja Kesk-Ida riikides – relvastatud konfliktid (selles piirkonnas elab 5% inimkonnast, paikneb aga 0,9% veevarudest)
- Konfliktikolled: 1) Türgi ja Süüria, 2) Egiptus, Sudaan ja Etioopia, 3) Iisrael, Palestiina Autonoomia ja Jordaania (1967. a. Kuuepäevase sõja põhjus – vesi: Süüria ja Jordaania ehitasid tammisid)
- Iisrael kavandab veejuhet Türgist
- ÜRO peasekretär Boutros Boutros Ghali: järgmine sõda Lähis-Idas jälle vee pärast!
- Mekongi jõe tammitamine – 6 riiki!

Probleemid Jordani jõega

Mudelarvutused

Süüria probleemid

Timeline of Events

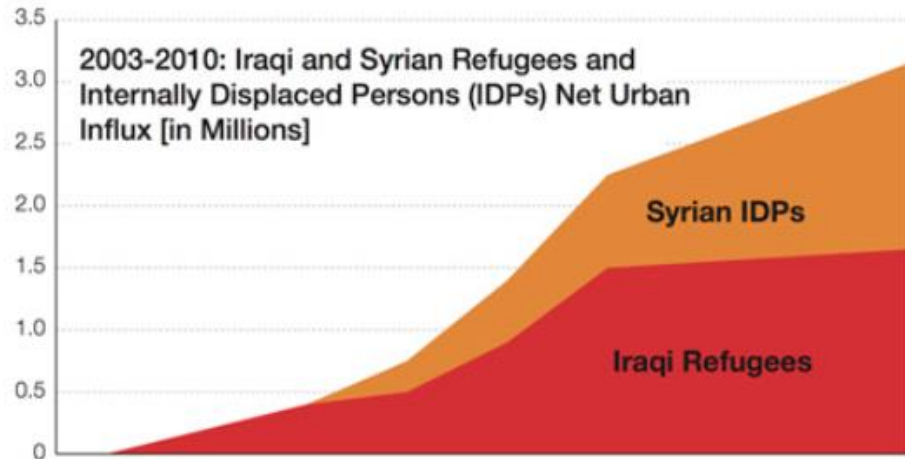
Prior to the 2011 Uprising

1970s-1990s

Agricultural policies promote production of staple crops, leading to increase in number of groundwater wells and use of inefficient and outdated irrigation methods

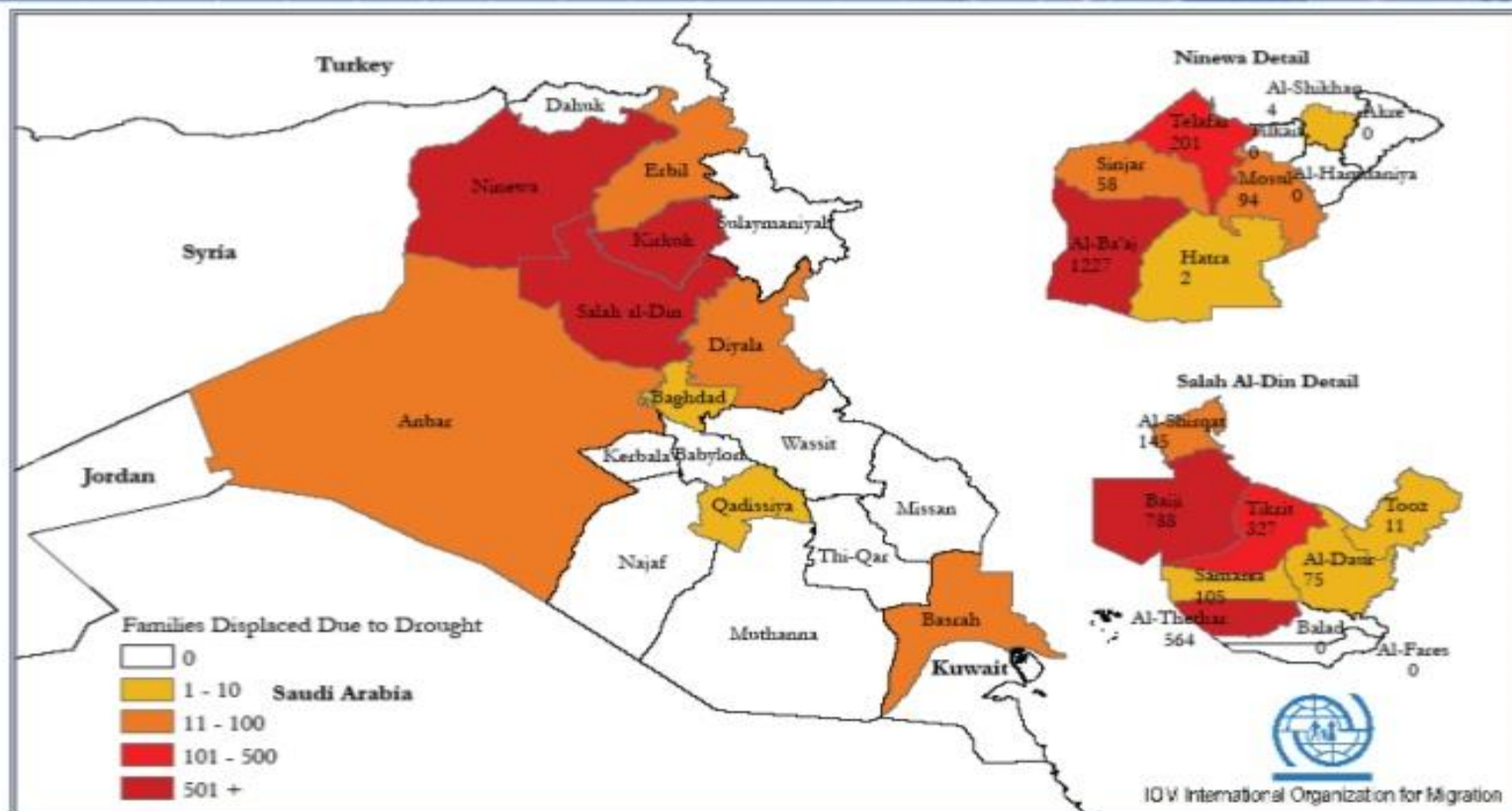
Drought (1988-1993)

Drought (1998-2000)

Kolm põuaperioodi: 1988-1993, 1996-2000 ja 2005-2010

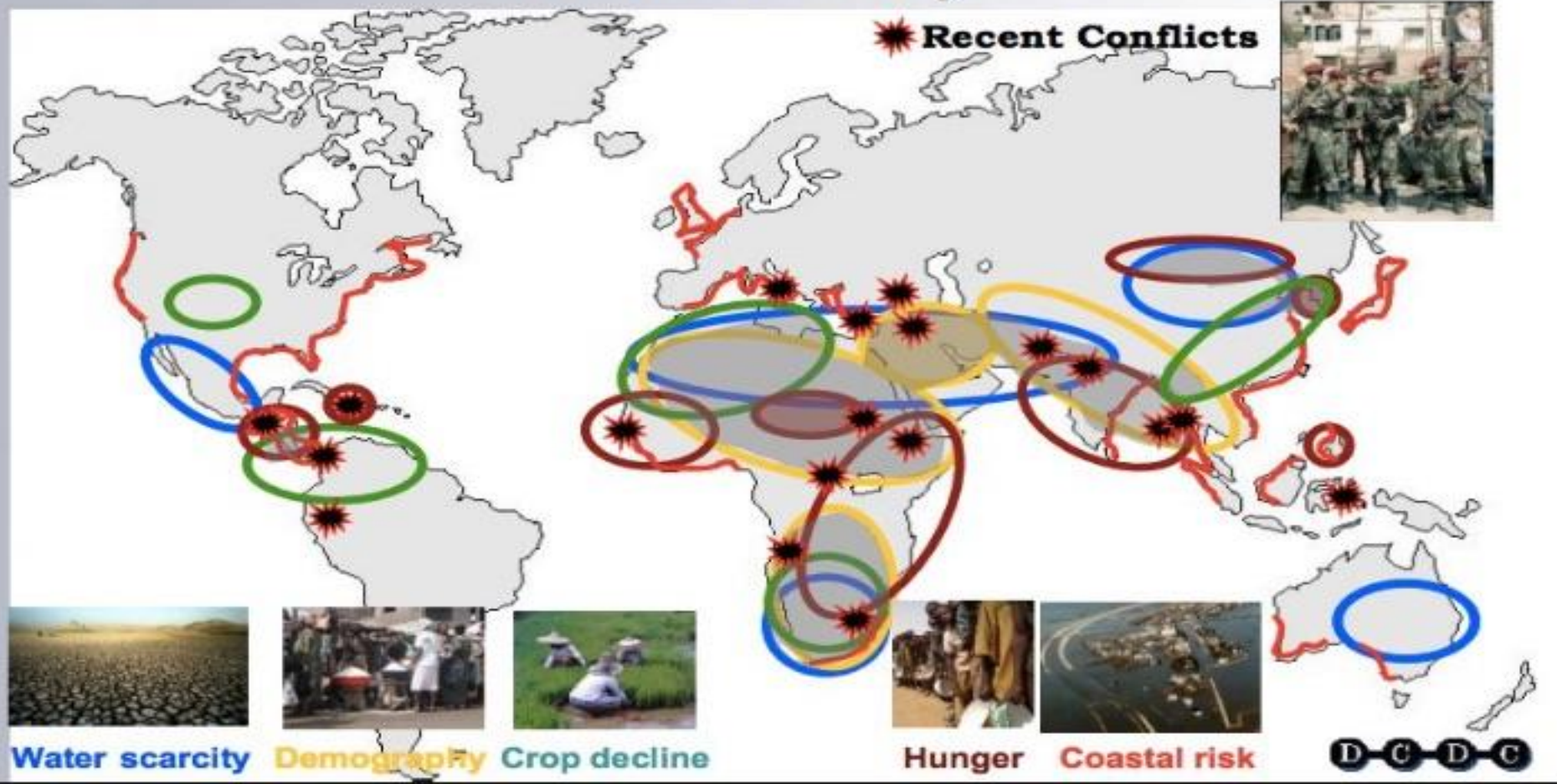
Iraq: Displacement due to Drought

IOM International Organization for Migration

IOM, July 2010

Climate Change - a Multiplier for Instability *and for Good*

Kliimamuutused kui oht, kui ressurs, kui piirang ja kui patuoinas!

Esimene ametlik kliimapagulane

Esimeseks kliimapagulane – Kiribati kodanik Ioane Teitiota
(saadeti 2015. a. septembris Uus-Meremaalt välja,
vaatamata taotlusele)

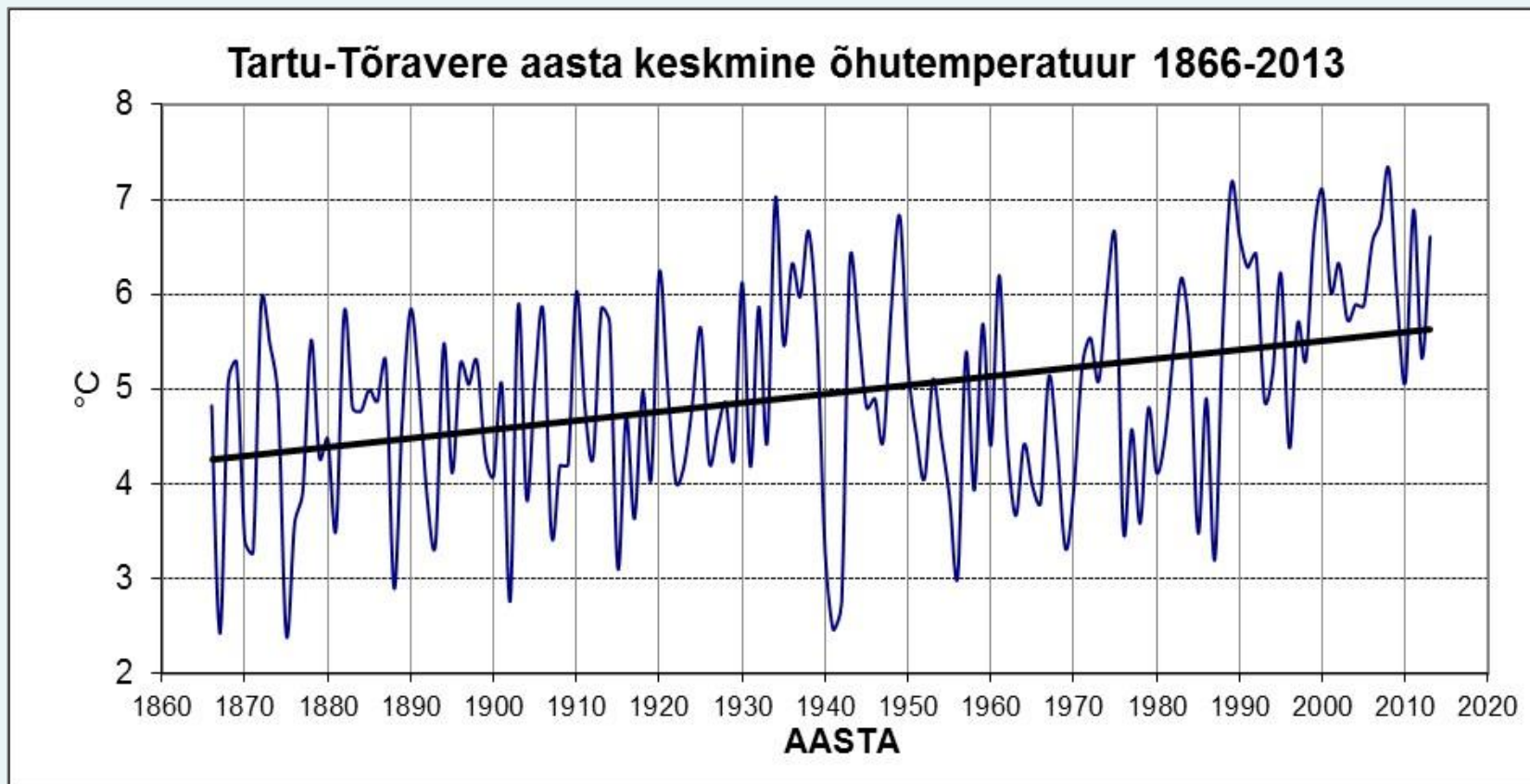
Globaalse soojenemise mõjud Eestis

Mõningaid järeldusi ja spekulatsioone

- Soojemad talved ja sekka ka suved
- Lumikatte kestuse ja paksuse edasine kahanemine
- Tormisuse kasv (?) koos meretaseme tõusuga
  - tsüklonite liikumisteede nihkumine
  - postglatsiaalne maakerge ei kompenseeri meretaseme tõusu
- Ekstreemsete ilmastikunähtuste sagenemine
- Sademete suurenemine, eeskätt lääne- ja põhjapoolses Eestis
- Võõrliikide jätkuv invasioon
- Teravilja hinna tõusmisel oluline põllumajanduse intensiivsuse suurenemine ning koosmõjus suureneva väetamisega toitaineterohkuse suhtes tundlike liikide kadumine
- Metaaniemissiooni suurenemine rabadest (?)
- Põllumajanduses uute kultuuride võimalused

Aasta keskmine õhutemperatuuri trend 0,2-0,3 °C dec⁻¹ (Jaagus, 2006).

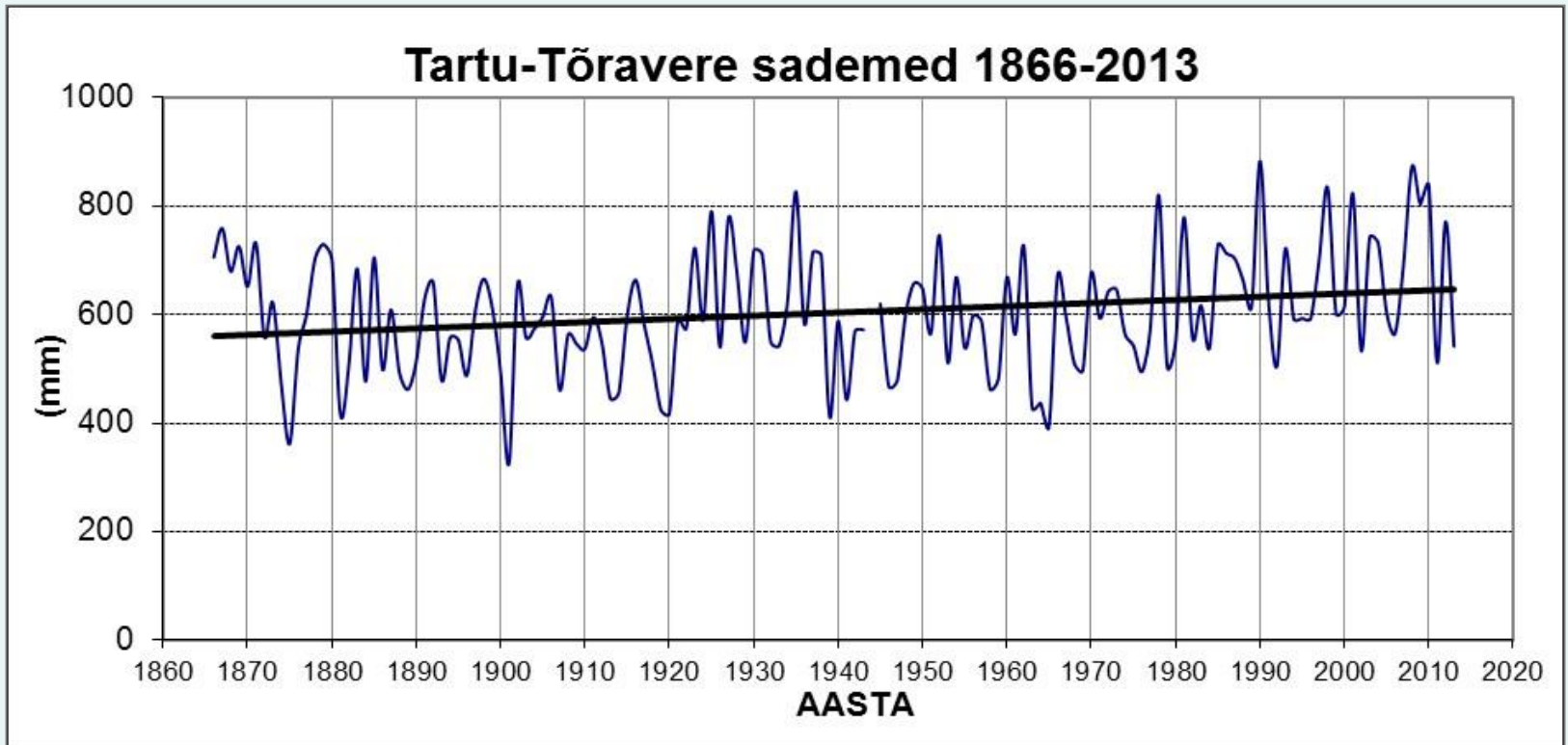
Soojenemistrend on kõige selgemini väljendunud jaanuaris.

Tuule suund ja kiirus:

- sagenenud on edela- ja läänesuunaliste tuulte esinemine;
- täheldatud on tuule kiiruste kasvu talvekuudel.

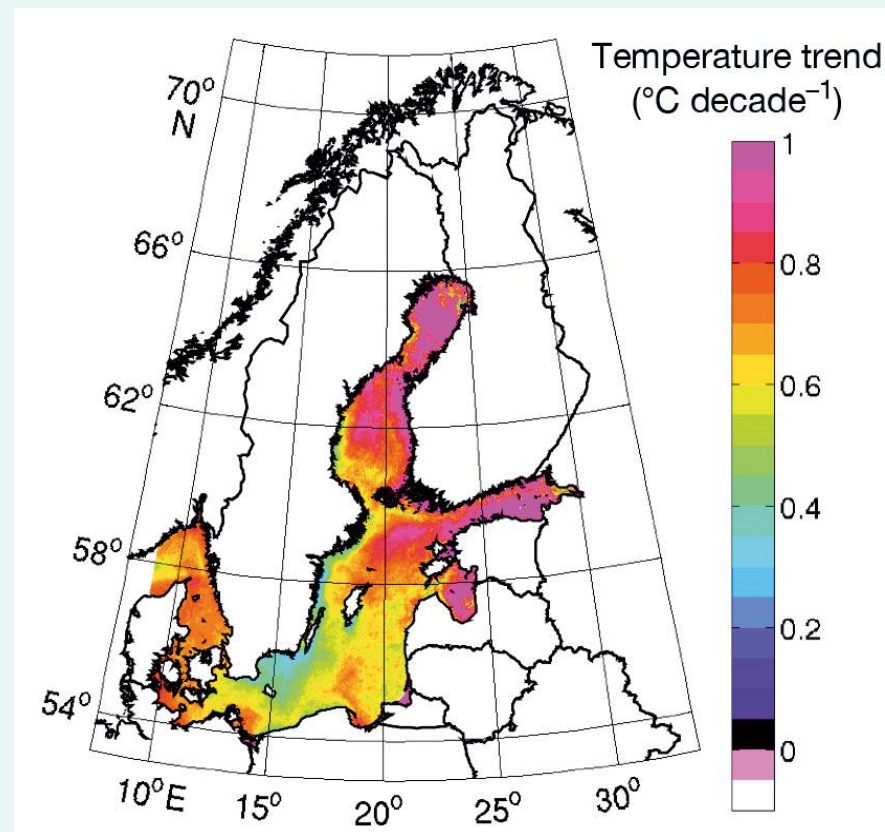
Sademe hulk on suurenenud perioodil oktoobrist märtsini.

Lumikate ja jää

- Aastate 1961-2002 jaoks on leitud **lumikatte** kestvuses negatiivne trend - keskmine lumikatte kestvus on vähenenud 25,9 päeva võrra.
- Vähenenud on **jääkatte** ulatus Läänemeresel ning selle kestvus.
- **Jäänähte** teke on nihkunud hilisemale ning kadumine varasemale ajale.

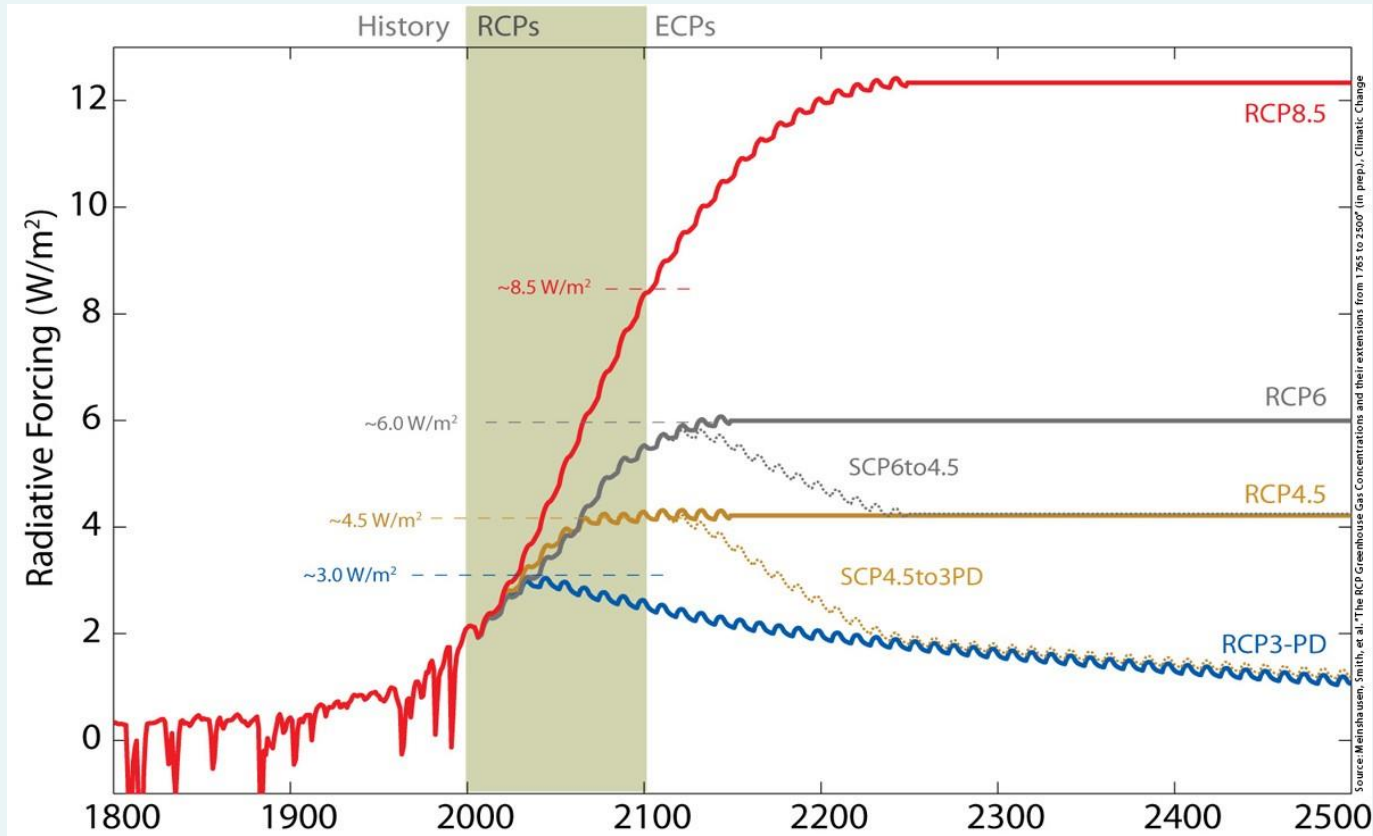
Merepinna temperatuur
Eesti ranniku ümbruses
perioodil 1990-2008 on
tõusnud 0,6-1,0 °C
dec⁻¹.

*Läänemere pinnatemperatuuri muutus
1990-2008 (Lehmann jt., 2011)*

- Perioodi 1924-2004 andmetel on merevee taseme tõus:
- Pärnus – talvel 15 cm, suveperioodil kompenseeritud maakerke poolt;
- Ristnas - keskmise taseme alanemine suvel ja muutumatus talvel.

Erinevate stsenaariumite kiirguslik mõju

Stsenaariumi valik

RCP2.6 – väga optimistlik, hea riikidevaheline koostöö, arenenud süsinikupüüdmise tehnoloogiad (kliimamuutuse signaal nõrk).

RCP4.5 ja RCP6 – mõõdukad, riikide poolt olulisi leevendavaid meetmeid eeldavad (RCP6 kohta piiratud mudeliandmed).

RCP8.5 – pessimistlik, nõrk riikidevaheline koostöö, valdavalt süsinikul põhinev majandus.

Eesti jaoks valiti **RCP4.5** ja **RCP8.5**

Õhutemperatuuri absoluutne muutus (°C) võrreldes kontrollperioodiga 1971-2000, kogu ansambli hõlmatava ala keskmise jaoks.

Periood Stsenaarium	2041-2070		2071-2100	
	RCP4.5	RCP8.5	RCP4.5	RCP8.5
Talv (DJV)	2,3 °C	2,9 °C	3,1 °C	4,9 °C
Kevad (MAM)	2,4 °C	3,1 °C	3,4 °C	4,9 °C
Suvi (JJA)	1,6 °C	2,2 °C	2,2 °C	3,8 °C
Sügis (SON)	1,7 °C	2,2 °C	2,2 °C	3,6 °C
Aasta keskmine	2,0 °C	2,6 °C	2,7 °C	4,3 °C

Merepinna temperatuur

- Perioodil 2061-2090 on **merepinna temperatuurid** võrreldes perioodiga 1970-1999 Eesti rannikuvetes:
  - talvel ja kevadel 2,1-2,8 °C kõrgemad
  - suvel ja sügisel 1,0-2,0 °C kõrgemad.
- Soojenemine on märgatavam Soome lahes.
- BACC (2008) hinnangutel tõuseb merepinna temperatuur aastateks 2071-2100 2,9 °C võrra võrreldes perioodiga 1961-1990.
- Temperatuuri kasv on suurim mais ja juunis ning väljendub kõige rohkem Läänemere lõuna- ja keskosas.

Meretase

- Keskmise maailmamere taseme tõus aastateks 2081-2100 on:
  - RCP4.5 korral 32-63 cm
  - RCP8.5 korral 45-82 cm
- Eesti läänerannikul on kohalik suhteline muutus ja maapinna taseme tõus teineteist tasakaalustava mõjuga ning arvestada tuleb peamiselt globaalse keskmise tõusuga.

Siseveekogud

- Prognoositud lumikatte vähenemise tõttu on tuleviku jaoks modelleeritud **siseveekogude** maksimaalsed **veetasemed** väiksemad praegusest ning aasta jooksul ühtlasemalt jaotunud.
- Kevade kõrval muutub oluliseks suurvee ajaks sügis.
- IPCC SRES-A2 stsenaariumi kohaselt prognoositakse 2100. a. Euroopa järvede sh Eesti järvede **veetemperatuuri** tõusu 2-7 °C võrra.

Kliimaprojektsioonide tõlgendamisel

tuleb arvestada sellega, et:

- kliimastenaariumid sõltuvad kasutatavatest heitestsenaariumitest ning globaalsete ja regionaalsete mudelite eripäradest;
- lisaks inimtegevusest põhjustatud muutustele on oluline roll ka kliima looduslikul varieerumisel.

Tänan!